

ÖN SÖZ

ÇOCUK VE İLK GENÇLİK EDEBİYATININ ÜÇ BOYUTU

Mustafa Ruhi ŞİRİN*

Türkiye’de çocuk ve ilk gençlik edebiyatının en zayıf yönleri araştırma ve eleştiridir. Araştırma ve eleştirinin gelişmemiş olmasında başta Türkçe ve edebiyat öğretimi olmak üzere; çocuk edebiyatının örgün eğitimde gerektiği önemde yapılandırılmaması, çocuk ve ilk gençlik edebiyatı öğretimi yanında lisansüstü çalışmalar ve alan edebiyatı araştırmaları yetersizliği (2000’li yıllardan itibaren başlayan sürece rağmen) ve çocuk ve ilk gençlik edebiyatı eleştiri kültürünün gelişmemiş olması olarak sıralanabilir. Tüm bu olumsuzlukların temel nedeni ise geleneksel, modern ve postmodern çocuk edebiyatını kapsayan Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kültürü Programı’ndan yoksun olunmasıdır. Bu noktada şu iki soruyu sorabiliriz: Çocuk ve ilk gençlik edebiyatını kavrayışımızda bir sorun mu var? Sorun çocuk ve ilk gençlik edebiyatıyla sınırlı değilse sorunun kaynağı nerededir?

Dünyanın en zengin ve görkemli dillerinden biri olan Türkçe ile gerçekleşen geleneksel, modern ve postmodern (ilk örnekleri 1990 sonrası yazılmaya başlanmış olsa da) çocuk ve ilk gençlik edebiyatının ülke ölçekli Kültür ve Sanat Politikası içindeki yeri ve önemi belirlenememiştir henüz. Oysa bir ülkenin Örgün Eğitim Sistemi içinde çocuk ve ilk gençlik edebiyatı Çocuk Kültür ve Sanatı Politikasına ana rengini veren başat bileşenlerden biridir. Çocuk ve ilk gençlik edebiyatının önemine vurgu yapan son çalışma III. Millî Kültür Şûrası Raporu içinde yer alan Çocuk ve Kültür Raporu’dur.¹ Bu rapor ne kadar kapsayıcı olursa olsun sonuç olarak bir rapordur ve uygulama programı değildir.

*Çocuk Vakfı Başkanı, yazar, dunyaninenkucukcocugu@hotmail.com

¹ Bu rapor, 3-5 Mart 2017 tarihinde İstanbul’da gerçekleşen III. Millî Kültür Şûrası Şûra Kitabı içinde (s. 241-298) yer almaktadır.

Ana sorumuza ilişkin olarak birinci ara sorumuza gelince: Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kültürü Programı'nın sorumlusu kimdir? MEB mi? Kültür Bakanlığı mı? YÖK-Üniversite mi? Her üç bakanlık hem sorumlu hem de paydaş olmadan söz konusu bu programın uygulanmasından verimli sonuçlar elde edilmesi ihtimali çok azdır.

MEB, Türkçe ve Edebiyat dersleri başta olmak üzere, örgün eğitimde Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kültürü Programı'nın tüm uygulama aşamalarından sorumlu olduğuna göre, hazırlanacak program çerçevesinde somut adımlar atmakla yükümlü kurumdur. MEB'in yedi önemli görevi şöyle sıralanabilir: Örgün eğitimin tüm aşamalarının çocuk ve ilk gençlik edebiyatına göre (Türkçe ve Edebiyat eğitimi-öğretimi dâhil) yapılandırılması. Okul kütüphanelerinin güncellenmesi. Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü, Çocuk Hakları Kültürü Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü, Okuma Kültürü Araştırma ve Geliştirme Merkezi-Enstitüsü, Çocuk ve Medya Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü ile Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Konseyi'nin kurulması. Erken çocukluk döneminden itibaren örgün eğitimin bütün kademelerini ve çoklu okuryazarlığı kapsayacak Okuma Kültürü Programı'nın (öğrenci, öğretmen, veli boyutu yanında örgün, yaygın, sargın eğitimi ve çoklu okuryazarlığı kapsayacak bir program) hazırlanması.

YÖK-Üniversite boyutu üzerinde yapılması gereken çalışmalar çerçevesinde çocuk ve ilk gençlik edebiyatı öğretiminin (programın amacı, içeriği, uygulama yöntemi ve ders saati çerçevesinde) yeniden düzenlenmesi gerekir. Okul Öncesi, Sınıf, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler ve Felsefe Grubu Öğretmenliği bağlamında şu ayırma gidilmesini öneriyoruz: Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı'nda Erken Çocukluk Dönemi Edebiyatı, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Çocuk Edebiyatı, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyal Bilgiler ve Felsefe Grubu Öğretmenliği Ana Bilim Dallarında Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı dersinin kuramsal ve uygulama boyutuyla okutulması öngörülmedikçe alan edebiyatının eğitim ve öğretimi sarmalı çözülemez. YÖK-Üniversite boyutunun ikinci aşaması için çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alan uzmanlığı ve lisansüstü çalışmaları planlamak ve uygulamak amacıyla iki açılıma ihtiyaç vardır: Birkaç üniversitede Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Ana Bilim Dalı ve Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Enstitüsü'nün kurulmasının öngörülmesi ve planlanması gereklidir.²

Kültür Bakanlığı boyutuna gelince: Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kültürü, Kültür Bakanlığı'nın tüm paydaşlarla hazırlayacağı üç temel politika yaklaşımı ile

² Çocuk Vakfı'nın Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatının YÖK-Üniversite boyutunu kapsayan raporu için www.cocukvakfi.org.tr/Çocuk Edebiyatı Okulu bölümü veya Çocuk ve Medeniyet Dergisi'nin Çocuk Edebiyatı Sayısı (Temmuz-Aralık 2018, Sayı 6, s. 193-197) incelenebilir.

ilişkilendirebilir: Kültür ve Sanat Politikası ve Stratejisi (kültür ve sanata erişimi sağlamak ve desteklemek dışında Devlet'in alan edebiyatı kültürüne müdahale etmemesi), Çocuk ve İlk Gençlik Kültürü ve Sanatı Programı (güç koşullardaki grubun ihtiyaçlarına öncelik verilmesi), Çocuk ve İlk Gençlik Kütüphaneleri (tüm kütüphanelerin pilot uygulama yöntemiyle yerel yönetimlere devredilmesi) sağlanmalıdır.

Önce şu tespiti yapmamız gerekecek: 1850'den bu yana çocuk ve ilk gençlik edebiyatı alanında onca çalışma yapılmış olmasına karşın, alanın tüm bileşenlerini kapsayacak Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Programı hazırlanamamıştır.

Bu noktadan itibaren iki ardışık soru sorabiliriz: Türkiye, çocukla ilgili bu politikasızlıktan ve belirsizlikten nasıl kurtulabilir? Yaşadığımız çağda popüler çocuk-yetişkin ayrımı yapmayan modern uygarlığın küresel kuşatması karşısında hangi yolu izlememiz gerekir?

Kültür ve medeniyetimizin insan tasavvuru anlayışı ile kadim insanlık medeniyetinin evrensel değerlerine dayalı çocuk felsefemizi ve çocuk algımızı güncellemeden yapılacak çalışmalar tarihin bu önemli dönemecinde çok daha önemli duruma gelmiştir.

Kültür ve medeniyet birikimi temeli üzerinde geliştireceğimiz Kültür ve Sanat Politikası'nın merkezine Çocuk Kültürü ve Sanatı Politikasını yerleştirmek ön koşuluyla; örgün eğitim sisteminden başlayarak yaygın ve sargın eğitim alanı yanında medya eksenli kültürel savunma hattı oluşturmamız gerekmektedir. Çocuk Kültürü ve Sanatıyla ilgili tüm alanların eş zamanlı yenilenmesiyle Türk çocuk ve ilk gençlik edebiyatı da kültürel bir temel üzerinden daha hızlı gelişecek, yerel kalmaktan kurtulacak ve dünya çocuklarıyla buluşma cesaretine de kavuşabilecektir.

•••

Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı araştırmaları ve eleştirisine odaklı Çocuk, Dil ve Edebiyat Dergisi yayına başlıyor. Akademik dergiler alana getirecekleri yeni bakış açıları yanında nitelikli makalelerle açacakları pencerelerle iz bırakabilirler. Bu alandaki bir derginin çocuk ve ilk gençlik edebiyatını eğitim bilim ve pedagojik alanla sınırlandıran yaklaşımdan uzak durması, çocuk felsefesi, çocuk ve dil, çocuk sosyolojisi yanında çocuk edebiyatını görsel ve estetik boyutu ile kavrayacak bir açılım getirmesi önemlidir. Türkiye'nin çocuk ve ilk gençlik edebiyatı ödevinde Çocuk, Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi'nin yayımlanmasına emeği geçen genç akademisyenleri kutluyor ve başarılar diliyorum.